

УДК 351:316:332

А. П. Євсюков

кандидат психологічних наук,
докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

СИСТЕМНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ГАРАНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті здійснено системне моделювання державного гарантування соціально-економічної безпеки, зокрема визначено загальні характеристики моделювання у державному управлінні. Виділено складники моделі механізму державного гарантування соціально-економічної безпеки. Окреслено джерела загроз у межах указанного моделювання.

Ключові слова: системне моделювання, соціально-економічна безпека, складники, механізм, модель.

Постановка проблеми. Можливість повної реалізації і захищеність життя во важливих соціально-економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз у державі існує завдяки усуненню перешкод і подоланню наявних протиріч, досягненню збалансованості інтересів кожного з учасників соціально-економічних відносин. Так, під соціально-економічною безпекою слід розуміти стан системи соціально-економічних відносин між суб'єктами господарювання, індивідами, державними інститутами у рамках національної економіки та в інших сферах соціально-економічної діяльності. Тобто повинна бути побудована модель діяльності, що буде забезпечувати зазначений стан системи соціально-економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні умови сприяли активному розвитку наукових досліджень у сфері державного гарантування соціально-економічної безпеки, зокрема таких учених, як В. Куценко [2], В. Скуратівський [3], В. Тертичка [4] та інші.

Однак недостатньо вивченими залишаються питання застосування системного моделювання в указаній сфері.

Метою статті є системне моделювання державного гарантування соціально-економічної безпеки.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- визначити загальні характеристики моделювання у державному управлінні;
- виділити складники моделі механізму державного гарантування соціально-економічної безпеки;
- окреслити джерела загроз у межах системного моделювання державного гарантування соціально-економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. У практиці державного управління моделювання як метод наукового пізнання використовується для організації, планування, удосконалювання конкретних видів діяльності держави. Моделювання допускає побудову певного образу об'єкта (предмета, процесу або явища), що досліджується, та є системою елементів, що відтворюють його основні характеристики (зв'язки, функції тощо). Аналогія між досліджуваним об'єктом та моделлю дозволяє переходити від моделі до безпосереднього об'єкта і співвідносити з ним результати, отримані у процесі дослідження останньої.

Модель системного державного механізму гарантування соціально-економічної безпеки України повинна ґрунтуватися на структурі державного гарантування соціально-економічної безпеки.

У контексті цього дослідження об'єктом моделювання є діяльність органів державної влади й суб'єктів господарювання щодо гарантування соціально-економічної безпеки [1; 4].

Відповідно до системного підходу, модель механізму державного гарантування соціально-економічної безпеки повинна містити:

- цілі й завдання діяльності;
- суб'єкт діяльності;
- об'єкт діяльності та його основні особливості;
- загрози, від яких об'єкт діяльності повинен бути захищеним, та відповідні механізми реалізації захисту;
- умови (або особливості середовища), в яких здійснюється діяльність;
- форми, методи та засоби, що використовуються суб'єктами діяльності для досягнення поставлених цілей і розв'язання конкретних завдань;
- тактику використання сил і засобів для захисту інтересів суб'єкта діяльності;
- результат діяльності як прогнозовану форму досягнення мети.

Вихідним моментом моделювання є визначення мети діяльності. У контексті дисертаційної роботи така мета формулюється у гарантуванні соціально-економічної безпеки України. Для побудови моделі системного механізму державного гарантування соціально-економічної безпеки методологічне значення також має і питання про визначення «носіїв», джерел або суб'єктів загроз, дії яких спрямовані проти життєво важливих соціально-економічних інтересів суспільства та держави. Їхніми носіями є природні сили, об'єктивні процеси й фактори соціально-економічного розвитку, а також визначені суб'єкти господарювання [2; 3].

Побудова системи гарантування соціально-економічної безпеки, як і національної безпеки загалом, повинна базуватися на методологічному підході, що включає такі елементи:

- виявлення загроз соціально-економічній безпеці і їх суб'єктів у сучасних умовах;
- визначення об'єктів захисту;
- виявлення життєво важливих соціально-економічних інтересів країни або суб'єктів господарювання, сфер і особливостей їхньої реалізації;
- визначення суб'єктів, чия діяльність завдає шкоди життєво важливим соціально-економічним інтересам особистості, підприємства, суспільства та держави;

- виявлення ознак, які свідчать про дії, що завдають збитків життєво важливим соціально-економічним інтересам країни або суб'єктів господарювання;
- визначення основних факторів і умов, що складаються у сфері гарантування соціально-економічної безпеки держави або підприємства;
- аналіз особливостей і механізмів завдання збитків життєво важливим соціально-економічним інтересам країни або суб'єктів господарювання;
- визначення компетенції і відносин органів, що діють у напрямі гарантування соціально-економічної безпеки;
- формування системи заходів щодо реалізації життєво важливих соціально-економічних інтересів;
- діяльність із протидії загрозам соціально-економічній безпеці та локалізації їхніх наслідків.

Так, суб'єктами загроз соціально-економічній безпеці, дії яких завдають шкоди життєво важливим соціально-економічним інтересам країни, визначено такі:

- юридичні особи (підприємці, фірми, фонди і благодійні організації; державні підприємства й інші суб'єкти господарювання);
- фізичні особи, які професійно виконують роботу економічного характеру (виробники і підприємці, що не мають статусу юридичної особи; керівники, які здійснюють від імені підприємств господарські операції; співробітники державних організацій та установ тощо);
- іноземні юридичні особи, організації, фірми, спецслужби тощо;
- організована злочинність, що діє як усередині країни, так і за її межами.

Варто взяти до уваги, що всі суб'єкти господарювання можуть мати власні соціально-економічні інтереси, які суперечать загальнонаціональним і державним інтересам, та, відповідно, використовувати форми і методи діяльності, які дозволяють їм досягти потрібного результату в межах чинного законодавства. Однак їхні дії можуть обмежувати життєво важливі соціально-економічні інтереси суспільства, держави або інших суб'єктів господарювання, тобто бути загрозою соціально-економічній безпеці країни та громадськості.

Тому в процесі оцінювання таких суб'єктів як носіїв загроз соціально-економічної безпеці в сучасних умовах варто виходити із критерію відповідності їхньої діяльності встановленим правовим, господарським нормам і правилам [1; 3].

Особливо варто зупинитися на такому етапі діяльності, як формування та здійснення системи заходів щодо реалізації життєво важливих соціально-економічних інтересів. Для кожної держави ця система повинна передбачати заходи із забезпечення стабільного функціонування економіки, її необхідного розвитку. Проблема в такому разі полягає в тому, що найчастіше підтримка стабільності, наприклад, темпів росту національного внутрішнього продукту є більш актуальною, ніж значний його приріст, що не враховує реального рівня національного споживання й обмежених можливостей збільшення експорту. Тому у формуванні системи заходів необхідно враховувати як соціально-економічне становище держави, так і її місце у міжнародному поділі праці.

Висновки і пропозиції. Загалом можемо сформулювати такі висновки:

1. У статті визначено загальні характеристики моделювання у державному управлінні. Підкреслено, що моделюван-

ня допускає побудову певного образу досліджуваного об'єкта (предмета, процесу або явища) і є системою елементів, що відтворюють його основні характеристики (зв'язки, функції тощо).

2. Виділено складники моделі механізму державного гарантування соціально-економічної безпеки: цілі й завдання, суб'єкт, об'єкт, загрози, умови, форми, методи, засоби, результат діяльності. Підкреслено, що переважно результат моделювання залежить від тактики використання сил і засобів для захисту інтересів суб'єкта діяльності.

3. Виокремлено джерела загроз у межах системного моделювання державного гарантування соціально-економічної безпеки: вітчизняні й закордонні юридичні та фізичні особи, а також організована злочинність в Україні та за її межами.

Список використаної літератури:

1. Воротін В. Державне управління регіональним розвитком України. Київ, 2010. 288 с.
2. Куценко В. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку. Чернігів, 2011. 656 с.
3. Скуратівський В. Соціальна політика. Київ, 2003. 365 с.
4. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. Київ, 2002. 750 с.

Евсюков А. П. Системное моделирование государственного обеспечения социально-экономической безопасности

В статье осуществлено системное моделирование государственного обеспечения социально-экономической безопасности, в частности обозначены общие характеристики моделирования в государственном управлении. Выделены составляющие модели механизма государственного обеспечения социально-экономической безопасности. Определены источники угроз в рамках указанного моделирования.

Ключевые слова: системное моделирование, социально-экономическая безопасность, составляющие, механизм, модель.

Yevsyukov O. System modelling of the state social and economic security ensuring

The system modelling of the social and economic security state ensuring is carried out in the article. In particular, the general characteristics of modelling in public administration are designated. The components of model of the mechanism of the social and economic security state ensuring are allocated. The sources of threats within system modelling of the social and economic security state ensuring are defined.

Key words: system modelling, social and economic security, components, mechanism, model.